

De Visuele Compositie van de Plaats

Plaatsverlies

Kris Van Dessel's *Germinations* (2007) is een landschap dat gedeeltelijk is afgedekt met abstracte splinters kleur. De blauw-grijs getinte veelhoeken die het beeld bedekken, lijken een verbrokkelde futuristische urbane setting te vormen die als de ontwerp-tekening van een architect over het groene landschap heen is geplakt. Puntige driehoeken lijken priemende kerktorens en geschaduwde onregelmatige vier- en veelhoeken lijken evenveel daken van half aan het zicht onttrokken huizen. Het afgeplakte landschap bevat echter een tijdsdimensie. De gestreepte textuur van het panorama suggereert een opname in vogelvlucht, zoals het landschap in strepen trekt als je het door het zijraam van een snel rijdende wagen bekijkt. Polders, bosjes en dorpen worden gezien in het voorbijgaan. Die tijdsdimensie herhaalt zich in het spel tussen voor- en achterplan, tussen landschap en afdekking. Het lijkt alsof de abstracte blauwe vormen een projectie zijn van het staal en het beton die in een mogelijke toekomstige urbanisatie het gras zullen toedekken met het harde plaveisel van de gladde efficiëntie. *Germinations* laat zich lezen als een dystopie die aan het gebeuren is, een woekering van abstractie over natuur, een bacteriële infectie van de plaats door het staalharde grijs en kille blauw van een mogelijke toekomst. Wat ontkiemt, is de langzame verdwijning van de plaats. Dat het landschap vanuit de hoogte wordt getoond, versterkt deze melancholische dimensie: dit landschap maakt deel uit van de plaats van een persoon die met de blik afscheid neemt van wat verdwijnt. Hier wordt afscheid genomen van (een deel van) een plaats die zich letterlijk van ons verwijderd. En met het landschap verdwijnt ook het zicht. Het gevlekte beeld, het onderbroken en verbrokkelde panorama op de wereld, roept namelijk associaties op met bepaalde visuele aandoeningen waarbij mensen stukken van hun blikveld verliezen. In hun blikveld vormen zich blinde vlekken, dode plaatsen, alsof je inktvlekken over de pagina's van een open boek zou gooien. Zo wordt vlek na vlek op hun blikveld beknibbeld, net zoals de kiemen van de abstractie Van Dessel's landschap opvreten.

Plaatsverlies is het ontkiemen van het sublieme. Naarmate een schilderij zijn ankerpunt in zijn fictieve ruimte verliest, verliest ook de toeschouwer zijn standpunt en verdwijnt de plaats. Dit is een subliem effect. Sublieme kunst is niet zonder meer vormeloos. Sublieme kunst toont *hoe* de vorm verdwijnt, ze maakt de desintegratie van de plaats aanschouwelijk. Hierdoor wordt de toeschouwer op zijn eigen verantwoordelijkheid gewezen. Aangezien een kunstwerk altijd en bij definitie kunstmatig is, is ieder standpunt in de kunst gewild, gezocht en bedoeld. Kijken is manipuleren, want hoe ik kijk, bepaalt wat ik zie en hoe. Door de toeschouwer zijn plaatsbepaling te ontzeggen (in de dubbele zin dat het schilderij noch zijn eigen ankerpunt prijsgeeft noch aan de toeschouwer zegt waar hij staat ten opzichte van het afgebeelde en welke plaats hij inneemt in de fictieve ruimte), dwingt het plaatsloze schilderij de toeschouwer om zelf zijn plaats te bepalen of zich bewust te worden van de relativiteit van elke plaats. Plaatsverlies betekent dat het schilderij een beweging in gang zet, een heen en weer tussen de toeschouwer en wat hij ziet. Hier begint de ervaring van het sublieme, die wezenlijk een *verlies van grond* is, een *verlies van vorm*. Maar sublieme kunst slaagt pas als ze ons *het verliezen* toont; ze wordt banaal als ze enkel toont dat de vorm verdwenen is en incoherente chaos heeft nagelaten. Want zolang het verliezen van vorm of plaats nog een *proces* is dat zich voltrekt, heeft de toeschouwer nog iets te verliezen en dus een reden om de beweging tussen zichzelf en het kunstwerk op te nemen als poging om zichzelf opnieuw te gronden. Waar geen vorm meer is, valt niets meer te verliezen. Plaatsverlies is geen eindpunt, het is een *beweging*.

Christophe Van Eecke, september 2008
(filosoof, schrijft o.a. voor 'reckto:verso' en 'Metropolis M')

Kris Van Dessel *Germinations* (2007)